

DOI: 10.33270/03243401.140

УДК 343.98: 343.13

Взаємодія під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану: організаційно-тактичний та психологічний аспекти

СИНОВЕРСЬКИЙ Андрій*

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6092-8554>;

СКРИНИК Мирослава

старший викладач кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9891-2371>

Анотація. Метою статті є вивчення організаційно-тактичних та психологічних особливостей взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану. Емпіричну базу дослідження становили результати анкетування слідчих органів досудового розслідування. Висвітлено питання організації взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, через дослідження його правових, організаційно-управлінських, тактико-криміналістичних і психологічних аспектів. Проаналізовано декілька груп нормативно-правових джерел, що становлять правову основу взаємодії в контексті розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняють організовані злочинні групи в умовах воєнного стану. Констатовано необхідність удосконалення чинного законодавства в частині нормативного визначення поняття «взаємодія». З'ясовано, що основними формами взаємодії слідчого з іншими правоохоронними органами є процесуальні (формальні), регламентовані кримінальним процесуальним законом, і непроцесуальні (неформальні). Виокремлено основні проблеми, які виникають між слідчим та оперативними працівниками під час взаємодії в процесі розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняють організовані злочинні групи в умовах воєнного стану, а також запропоновано шляхи їх подолання. Здійснено класифікацію інших суб'єктів, з якими слідчий організовує взаємодію під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану. Виокремлено психологічні прийоми організації взаємодії в процесі розслідування зазначених кримінальних правопорушень, серед яких: встановлення довіри між слідчим і суб'єктами, яких він залучає; ефективне спілкування (уміння слухати, ставити запитання, виявляти емпатію та використовувати відповідний тон спілкування); гнучкість й адаптивність у взаємодії з різними суб'єктами; робота над конфліктами (слідчий повинен уживати заходів для запобігання та врегулювання конфліктів, сприяти пошуку компромісних рішень.

Ключові слова: методика розслідування; взаємодія; організовані злочинні групи; слідчий; оперативні підрозділи; тактичні прийоми; психологічні прийоми; воєнний стан.

Історія статті:

Отримано: 24.01.2024

Переглянуто: 22.02.2024

Прийнято: 28.03.2024

Рекомендоване посилання:

Синоверський А., Скриник М. Взаємодія під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану: організаційно-тактичний та психологічний аспекти. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34). С. 140–153. doi: 10.33270/03243401.140.

* Відповідальний автор

Вступ

Організована злочинність завжди становить серйозну загрозу для суспільства та правопорядку. Для ефективного протистояння цьому явищу важливо налагодити ефективну взаємодію між різними суб'єктами правопорядку. Розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами, потребує відповідного організаційного підходу та координації зусиль.

У структурі методики розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, важливе місце посідає ефективна організація взаємодії слідчих (дознавачів, детективів) з оперативними підрозділами, органами та підрозділами Національної поліції України, а також іншими суб'єктами.

Особливості механізму вчинення кримінальних правопорушень організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, складний характер діяльності організованих злочинних угруповань, розширення способів підготовки, вчинення та приховування злочинної діяльності, що пов'язано з воєнним станом на території України тощо, актуалізують необхідність пошуку оптимальних організаційних форм взаємодії слідчого (дознавача, детектива) з оперативними підрозділами й іншими органами та організаціями в процесі розслідування таких кримінальних правопорушень. Своєю чергою налагодження якісної взаємодії слід здійснювати шляхом поєднання організаційних, процесуальних, тактико-криміналістичних та оперативно-розшукових заходів.

Першою ланкою в організації взаємодії є співпраця між різними правоохоронними органами, наприклад, поліції, служби безпеки, прокуратури та інших відомств, які повинні об'єднати свої зусилля для виявлення, розслідування та припинення діяльності організованих злочинних груп, зокрема в умовах воєнного стану. Забезпечення обміну інформацією та спільних оперативних заходів є важливою складовою ефективності розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень.

З метою ефективного розслідування таких кримінальних правопорушень слідчі, детективи органів досудового розслідування в процесі проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій залучають широке коло суб'єктів. Тому важливим є забезпечення злагодженої, скоординованої взаємодії між усіма суб'єктами, які беруть участь у досудовому розслідуванні.

З огляду на зазначене вище, актуальним залишається дослідження особливостей взаємодії слідчих, детективів органів досудового розслідування з іншими підрозділами Національної поліції України, а також іншими компетентними органами й організаціями під час розслідування кримі-

нальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, з огляду на специфіку обстановки їх учинення.

Матеріали та методи

У криміналістичному енциклопедичному словнику взаємодію визначено як процес безпосереднього чи опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їх взаємозумовленість і зв'язок (Shepitko, 2001).

У юридичній літературі взаємодією вважають одну із форм організації розслідування кримінальних правопорушень, що полягає в ґрунтованому на законі співробітництві слідчого з працівниками слідчих підрозділів, що відбувається за єдиним планом, часом і місцем, з метою повного та швидкого розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, встановлення об'єктивної істини в кримінальному провадженні, притягнення до кримінальної відповідальності всіх причетних до злочинної діяльності (Antoniuk, 2016).

З позиції О. О. Юхно (2012) взаємодією слід вважати організаційну форму діяльності двох і більше осіб, яка спільно узгоджена та регламентована законами й іншими відомчими нормативно-правовими актами, спрямована на досягнення завдань конкретного кримінального провадження.

Організаційною складовою розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, є заснована на чинному законодавстві взаємодія уповноважених суб'єктів, яку слід здійснювати на основі наперед наміченого плану заходів. З огляду на характер кримінальних правопорушень, що вчиняють організовані злочинні групи в умовах воєнного стану, слід ураховувати необхідність дотримання конфіденційності під час збирання доказів у процесі здійснення такої взаємодії.

З цього приводу В. В. Топчій та В. Я. Горбачевський (2013) взаємодією вважають узгоджені, ґрунтовані на завданнях кримінального провадження, комплексні (процесуальні й оперативно-розшукові) дії суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності, метою яких є розкриття, розслідування та запобігання злочинам, притягнення до відповідальності винних осіб виключно на підставах, визначених нормами кримінального процесуального закону й іншими нормативними актами, здійснювані за суворого розмежування їх компетенції, у межах наданих повноважень, шляхом найефективнішого поєднання дозволених для них заходів і відповідного матеріального забезпечення під час збереження таємниці досудового розслідування та джерел отримання конфіденційних відомостей.

Взаємодія під час розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняють організовані

злочинні групи, у контексті дослідження питань протидії злочинам, що вчиняють організовані групи та злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, В. Г. Севрук (2021) стверджує, що взаємодія правоохоронних органів під час протидії цій категорії кримінальних правопорушень – це узгоджена спільна діяльність у межах своїх повноважень чи за лінією обслуговування одного чи декількох органів (відомств, підрозділів) щодо протидії злочинній діяльності організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, з проведенням оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, а також постійним обміном інформацією, проведенням спеціальних операцій, з огляду на оперативну обстановку або оперативно-розшукову ситуацію, місце, час, мету та складність поставлених завдань, що виражаються через локальний (місцевий), регіональний та загальнодержавний характер.

С. О. Павленко (2022) взаємодію оперативних підрозділів з іншими підрозділами Національної поліції та правоохоронними органами під час протидії організованій злочинності відносить до основних структурних елементів організації оперативно-розшукової діяльності. Автор акцентує на необхідності пошуку шляхів ефективного взаємодії між органами досудового розслідування та оперативними підрозділами під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами.

Отже, взаємодією ми вважаємо наперед узгоджену систему дій уповноважених суб'єктів, метою якої є досягнення єдиного результату на підставі використання спільних зусиль, методів і засобів. У процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, слідчий, детектив залучає інші підрозділи правоохоронних органів України, а також працівників державних, приватних і громадських підприємств, установ та організацій, що своєю чергою потребує належної координації дій кожного суб'єкта.

Оскільки в межах взаємодії між учасниками кримінального провадження необхідне налагодження психологічного контакту, важливим є дотримання комплексу тактичних і психологічних аспектів організації взаємодії між уповноваженими суб'єктами.

Така діяльність передбачає ретельну підготовку слідчого в досудовому розслідуванні, що охоплює перевірку їхньої діяльності відповідно до правових і морально-етичних норм, оцінку можливого тактичного ризику, прогнозування поведінки учасників кримінального провадження, визначення порядку дій у непередбачуваних ситуаціях, використання отриманих результатів. Психологічний механізм, слушно зазначає Ю. М. Черноус (2020), складається з безпосередньої чи опосередкованої взаємодії між особою, яка проводить розслідування, та її

респондентами, психологічною спрямованістю окремих учасників кримінального провадження.

Крім того, під час організації взаємодії в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, слід урахувати негативні фактори, пов'язані зі збройною агресією РФ проти України. З цього приводу окремі питання координації взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного часу були предметом дослідження К. О. Чаплинського (2022). Автор констатує, що розроблення практичних рекомендацій щодо взаємодії слідчих і працівників оперативних підрозділів Національної поліції є, безумовно, одним із пріоритетних напрямів для досягнення мети кримінального провадження, насамперед в умовах воєнного стану.

Отже, аналіз фахової літератури засвідчує наявність низки наукових досліджень, що стосуються розгляду загальних питань щодо змісту, форм і напрямів взаємодії в досудовому розслідуванні, а також праці вчених щодо взаємодії правоохоронних органів під час розслідування конкретних видів кримінальних правопорушень, зокрема під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану. Вважаємо за доцільне висвітлити специфіку розглядуваної діяльності під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану.

Результати й обговорення

Закономірностями оптимальної організації розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами, є вивчення аспектів спільної діяльності слідчого, детектива з іншими підрозділами органів Національної поліції, а також іншими органами, організаціями державного чи приватного сектору.

З'ясовано, що з криміналістичної позиції взаємодія є формою організації розслідування кримінальних правопорушень; як об'єднання сил, засобів і методів правоохоронних органів; поєднання й використання повноважень і методів роботи, властивих кожному органу, зумовлене відмінностями в їхній компетенції та формах діяльності; взаємозв'язок у процесі розкриття й розслідування кримінальних правопорушень (Sevruk, 2021).

Саме узгодженість і координованість дій між суб'єктами, яких залучають у процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, дає змогу ефективно планувати та проводити необхідний комплекс слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій, оперативно-розшукових заходів, забезпечити своєчасний

обмін доказовою та орієнтовною інформацією, висунення й перевірку слідчих версій, виявлення учасників організованого злочинного угруповання.

Зміст організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами й підрозділами поліції, підрозділами сектору безпеки і оборони під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, становить сукупність взаємопов'язаних елементів, серед яких:

1) правова основа взаємодії – система законів, положень і міжнародних угод, які регулюють взаємодію між різними суб'єктами в контексті розслідування кримінальних правопорушень, зокрема тих, які вчинені організованими злочинними групами в умовах воєнного стану;

2) організаційно-управлінський аспект взаємодії в контексті розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, – це система дій та процесів, спрямованих на організацію та ефективне керівництво роботою різних структур і суб'єктів, задіяних у боротьбі з організованою злочинністю. Організаційно-управлінська діяльність забезпечує координацію, співпрацю та взаємодію різних органів і служб з метою досягнення спільних завдань;

3) тактико-криміналістичний аспект взаємодії виявляється в конкретних заходах і діях, спрямованих на ефективне ведення розслідування кримінальних правопорушень, зокрема тих, які вчинені організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, шляхом використання криміналістичних методів і технік для збору й аналізу доказів, виявлення злочинців;

4) психологічний аспект взаємодії полягає у створенні сприятливих умов для ефективного співробітництва між уповноваженими суб'єктами, налагодження належного рівня комунікації, яка полягає в чіткому та відкритому обміні інформацією, що допомагає досягти кращих результатів у розслідуванні, шляхом використання прийомів психологічного впливу.

Слід виокремити декілька груп нормативно-правових джерел, що формують правову основу взаємодії в контексті розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану:

1. Закони та підзаконні нормативно-правові акти, що визначають компетенцію та повноваження правоохоронних органів (Конституція України¹, закони України «Про Національну поліцію»², «Про Службу безпеки України»³, «Про

¹ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/58019>.

³ Про Службу безпеки України : Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.

Бюро економічної безпеки України»⁴, Положення НПУ «Про департамент стратегічних розслідувань»⁵ тощо).

2. Відомчі нормативно-правові акти, що регулюють порядок обміну інформацією між правоохоронними органами й іншими відомствами (Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні і розслідуванні⁶, Інструкція про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю⁷ тощо).

3. Міжнародні угоди щодо співпраці в розслідуванні організованої злочинності (стандарти та конвенції, прийняті міжнародними організаціями, що регулюють спільні дії в боротьбі з організованою злочинністю, Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності⁸, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю⁹ тощо).

4. Положення, які визначають процесуальний порядок і процедури розслідування кримінальних проваджень, забезпечення гарантії прав та свобод учасників кримінального процесу, зокрема

⁴ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січ. 2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.

⁵ Положення про департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 23 жовт. 2019 р. № 1077. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20%D0%9D%D0%9F%201077%20-%2023102019%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%94%D0%A1%D0%A0.pdf>.

⁶ Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні і розслідування : наказ МВС України від 7 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

⁷ Інструкція про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : наказ МВС України, Центрального управління Служби безпеки України від 10 черв. 2011 р. № 317/235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11#Text>.

⁸ Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : міжнар. док. від 15 листоп. 2000 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_789&p=1228117189160723.

⁹ Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю : міжнар. док. від 3 берез. 1999 р. № 616_049. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_049#Text.

правила збору, збереження і використання доказів (КПК України¹).

5. Нормативи, які стосуються обміну конфіденційною інформацією між різними суб'єктами в системі правосуддя (Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»², Інструкція про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні³).

6. Норми, які визначають порядок функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, правоохоронних, судових органів в умовах введення режиму воєнного стану (закони України «Про правовий режим воєнного стану»⁴, «Про внесення змін до законів України “Про Національну поліцію” та “Про Дисциплінарний статут Національної поліції України” з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану»⁵).

Крім того, слід акцентувати на Стратегії боротьби з організованою злочинністю, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р, основною метою якої є побудова ефективної системи боротьби з організованою злочинністю, що складається з підсистем правового, інституційного, наукового, інформаційно-аналітичного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, координації та взаємодії, контролю, а також міжнародного співробітництва»⁶.

Належне місце відведено налагодженню ефективного механізму координації та взаємодії уповноважених органів у боротьбі з організованою

злочинністю. Це охоплює розроблення правової основи для здійснення такої діяльності, а також її техніко- й тактико-криміналістичного забезпечення. В умовах воєнної агресії РФ проти України важливим є також урахування правових норм, які регламентують особливий порядок проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Нині, зазначає А. М. Полях (2015), нормативне визначення терміна «взаємодія» не закріплено, деякі нормативно-правові акти містять цю дефініцію. Зокрема, у п. 5 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено обов'язок підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, здійснювати взаємодію між собою та іншими правоохоронними органами, зокрема відповідними органами іноземних держав і міжнародних антитерористичних організацій, з метою швидкого та повного попередження, виявлення і припинення кримінальних правопорушень⁷.

Організаційно-управлінський аспект взаємодії передбачає складну діяльність слідчих органів досудового розслідування з визначення напрямів, форм, суб'єктів взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, і безпосереднє керівництво цим процесом на всіх її етапах.

Не викликає сумніву той факт, що ефективність розслідування кримінальних правопорушень залежить від взаємодії органів досудового розслідування з органами й підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову, експертну діяльність, а також у межах компетенції з іншими правоохоронними та контролюючими органами України, центральними органами виконавчої влади як погодженої діяльності, що забезпечує швидкість і якість розслідування (Фінашеєв, 2016).

У контексті розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, розгляднемо взаємодію слідчих підрозділів Національної поліції України з оперативними підрозділами, а також іншими правоохоронними органами, іншими компетентними органами й організаціями.

Передусім слід зосередити увагу на видах і формах взаємодії під час розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень. Деякі науковці виокремлюють види взаємодії уповноважених органів залежно від рівня виконуваних завдань: тактична взаємодія; оперативна взаємодія; взаємодія стратегічного значення. Залежно від форм вирізняють реалізації взаємодію як співробітництво, спільну діяльність суб'єктів, що здійснюють боротьбу зі злочинністю, і надання допомоги (Danyliak, 2018).

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

² Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

³ Інструкція про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>.

⁴ Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

⁵ Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану : Закон України від 15 берез. 2022 р. № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

⁶ Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 верес. 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

⁷ Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

Натомість в Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю, затвердженій наказом МВС і Центрального управління служби безпеки України від 10 червня 2011 року № 317/235¹, виокремлено два напрями взаємодії – стратегічний і тактичний. Суть стратегічного напрямку полягає в організації реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, усунення причин та умов її існування, удосконалення правової бази боротьби з організованою злочинністю. Тактичний – виявлення, документування і припинення діяльності організованих злочинних груп, злочинних організацій, попередження, розкриття і розслідування вчинених ними злочинів, розшук, затримання учасників організованих злочинних формувань, відшкодування збитків державі, фізичним та юридичним особам.

Цей нормативно-правовий акт містить положення щодо визначення форм взаємодії, заходів і порядку обміну інформацією між спеціальними підрозділами, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю². Проте слід акцентувати на тому, що зазначена Інструкція містить низку положень, що є застарілими, зокрема в частині визначення органів, уповноважених на здійснення боротьби з організованою злочинністю, що своєю чергою потребує відповідної реакції з боку законодавця.

Більшість науковців серед форм взаємодії виокремлює процесуальні (формальні), регульовані кримінальним процесуальним законом, і непроцесуальні (неформальні) форми взаємодії слідчого з іншими правоохоронними органами.

Під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, слідчі органів досудового розслідування взаємодіють із працівниками оперативних підрозділів.

Взаємодію слідчих із працівниками оперативних підрозділів визначають як узгоджені, такі, що впливають із завдань кримінального судочинства, комплексні (процесуальні й оперативно-розшукові) дії, метою яких є розкриття, розслідування та запобігання злочинам, притягнення до відповідальності винних осіб виключно на підставах, визначених нормами кримінального процесуального закону, нормативними актами, що здійснюється за суворого розмежування компетенції в межах наданих повноважень шляхом найефективнішого поєднання дозволених їм заходів і матеріального забезпечення за умов збереження таємниці досудового розслідування

¹ Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : наказ МВС України, ЦУ СБ України від 10 черв. 2011 р. № 317/235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11#Text>.

² Там само.

та джерел отримання конфіденційних відомостей (Patyk, 2010).

Взаємодія слідчих органів досудового розслідування та працівників оперативних підрозділів під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами, – це взаємоузгоджена діяльність, що відбувається під керівництвом слідчого, здійснюється на всіх етапах розслідування, полягає в спільному плануванні розслідування, проведенні слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, розподілі обов'язків кожного суб'єкта взаємодії залежно від його посадових обов'язків з метою швидкого, повного й усебічного з'ясування всіх обставин кримінального провадження, пошуку винних осіб і притягнення їх до кримінальної відповідальності.

У науковій літературі є низка підходів до визначення форм взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів Національної поліції України. З огляду на особливості роботи слідчого й оперативного підрозділів, їхню процесуальну співпрацю можна поділити на три форми: організаційну, процесуальну й результативну (Yakovliev, 2017).

До процесуальних форм взаємодії слідчих з іншими підрозділами на досудовому провадженні належать: взаємодія під час проведення СРД і НСРД за дорученням слідчого; взаємодія під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження; взаємодія в разі оголошення в розшук підозрюваного; до непроцесуальних – взаємний обмін інформацією; інформування про отримані відомості в односторонньому порядку; спільний аналіз отриманої інформації; планування СРД та ОРЗ; консультації; взаємодія під час реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності; спільний аналіз причин та умов, що сприяють вчиненню злочину, й обговорення профілактичних заходів; спільна робота в складі слідчо-оперативних груп; проведення спільних службових нарад з актуальних проблем взаємодії; обговорення результатів спільних дій за конкретними кримінальними провадженнями; надання допомоги наявними силами й засобами; підбиття підсумків спільної діяльності з метою усунення недоліків і підвищення ефективності здійснення взаємодії в майбутньому тощо (Voiko, 2018).

Аналіз результатів анкетування слідчих органів досудового розслідування дає підстави виокремити такі процесуальні форми взаємодії слідчих із працівниками оперативних підрозділів під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану: спільна діяльність в слідчо-оперативній групі (98,3 %); виконання доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (95,7 %); проведення оперативно-розшукових заходів з метою

встановлення учасників організованої злочинної групи, інформування слідчого про результати їх виконання (78,9 %); спільне проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (89,4 %); передача слідчому матеріалів про виявлені шляхом проведення оперативно-розшукових заходів ознаки правопорушення для вирішення питання про початок досудового розслідування (34,6%).

Крім того, аналіз Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні дає підстави виокремити таку процесуальну форму взаємодії слідчого з оперативними працівниками, як складання мотивувального рапорту для прийняття слідчим рішення про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на перевірку та фіксацію протиправних дій, і можливість змінити запобіжний захід на суворіший у порядку, встановленому КПК України. Зокрема, за наявності в оперативного працівника достовірної інформації про наміри підозрюваного, до якого застосовано запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою, переховуватися від органів досудового розслідування, незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, експерта, спеціаліста в тому самому кримінальному провадженні, вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у вчиненні якого його підозрюють, він складає відповідний рапорт до слідчого, де викладає всі виявлені ним обставини, що свідчать про необхідність прийняття відповідного рішення¹.

У процесі розслідування кримінальних правопорушень, учинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, важливим є своєчасне виконання доручень слідчого, зокрема що стосуються виявлення та опитування осіб, які можуть бути допитані в кримінальному провадженні; виявлення осіб, яким відомо про діяльність організованої злочинної групи чи ймовірних її учасників або які стали потерпілими від її злочинної діяльності; здійснення оперативно-розшукових заходів з метою збирання відомостей про учасників організованої злочинної групи; здійснення перевірки осіб, які можуть бути учасниками організованої злочинної групи, місць їх можливого перебування, виявлення відомостей, що можуть свідчити про діяльність організованої

злочинної групи; пошук і налагодження співпраці з особами, які сприяють розслідуванню та надають оперативну значущу інформацію щодо діяльності організованої злочинної групи на конфіденційній основі; переслідування «за гарячими слідами».

Необхідність своєчасного виконання доручень обумовлена низкою факторів, що пов'язані, зокрема, з військовими діями, такими як: наявність ризиків, пов'язаних із втратою чи спотворенням слідів злочинної діяльності організованих злочинних угруповань; використання військової обстановки для маскування своїх злочинних дій та уникнення виявлення; обмеження доступу до територій, де вчиняють злочинні дії, а також до загострення суспільно-політичної ситуації, що ускладнює роботу правоохоронних органів і підвищує ризики для слідства; використання корупційних зв'язків для приховування злочинної діяльності організованої злочинної групи; надання підозрюваним (обвинуваченим) завідомо неправдивих показань, які необхідно перевірити; залучення військових ресурсів або використання військових об'єктів для вчинення кримінальних правопорушень або як засоби приховування.

Взаємодія між органами досудового розслідування та оперативними підрозділами є неможливою без належного керівництва. За допомогою керівництва уточнюють завдання взаємодії, конкретизують прийоми й методи, відпрацьовують тактику та стратегію, підвищуючи ефективність і досягаючи кінцевого результату. Це впливає на поведінку конкретних людей, що взаємодіють (Sichkovska, 2020).

Невирішеним залишається питання організації взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, що виявляється в неможливості здійснення останніми активної оперативно-розшукової діяльності через недостатність, упущення необхідного рівня її нормативно-правової регламентації, унаслідок чого досудове розслідування залишається недостатньо ефективним (Pavlichenko, & Pryvydentsev, 2021).

На підставі аналізу результатів анкетування слідчих та оперативних працівників підрозділів Національної поліції України серед факторів, що негативно впливають на ефективне здійснення взаємодії між цими суб'єктами під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, можна виокремити: несвоєчасне виконання доручень слідчого; недостатня ефективність комплексу оперативно-розшукових заходів; відсутність належного обміну інформацією між слідчим та оперативним працівником; обмеження процесуального статусу оперативного працівника у праві здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора; відсутність спільного плану розслідування розглядуваної категорії кримінальних правопорушень, планування слідчих (розшу-

¹ Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні і розслідуванні»: наказ МВС України від 7 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

кових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; недостатня професійна обізнаність щодо розслідування схожих категорій кримінальних правопорушень.

Задля усунення зазначених факторів, зокрема щодо несвоєчасного виконання доручень слідчого, зауважимо, що кримінальне процесуальне законодавство не встановлює чітких строків виконання таких доручень. Поширеними причинами їх несвоєчасного виконання є відсутність взаєморозуміння між слідчим та оперативним працівником щодо заходів, необхідних до виконання, що призводить до неякісного або ж несвоєчасного їх здійснення. Обумовлене це необхідністю об'єднання зусиль слідчого й оперативного працівника під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану.

Однією з таких форм є створення слідчо-оперативних груп (СОГ), діяльність яких регламентована Інструкцією з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. Відповідно до цієї Інструкції, з метою всебічного, повного й неупередженого досудового розслідування в складних і великих за обсягом кримінальних провадженнях, а також щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених в умовах неочевидності, кримінальних правопорушень, які набули суспільного резонансу або учинені на території декількох адміністративно-територіальних одиниць України, утворюють СОГ¹.

Крім того, Інструкція визначає також додаткову мету створення та діяльності СОГ, а саме задля здійснення ефективної взаємодії між слідчим й оперативним працівником під час досудового розслідування в кримінальних провадженнях, у яких здійснення досудового розслідування доручено Генеральним прокурором України, його заступниками, керівниками регіональних прокуратур за вмотивованими поставами, у разі неефективного досудового розслідування².

З огляду на той факт, що для кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, притаманна багатоепізодність, активна протидія з боку учасників угруповання, наявність корумпованих зв'язків, чітке планування підготовки, вчинення та приховування тяжких та особливо

тяжких злочинів, поширення їх злочинного впливу на найбільш стратегічно важливі галузі економіки (оборонно-промислові комплекси, паливно-енергетичний, інфраструктурний тощо), діяльність таких злочинних угруповань часто виходить за межі однієї адміністративно-територіальної одиниці, доцільним є використання групового методу розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень.

Груповий метод розслідування втілюється у вигляді слідчих та слідчо-оперативних груп, метою якого є органічне поєднання слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів під єдиним керівництвом (Obal, 2019).

Груповий метод розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, є системним підходом, який передбачає спільну діяльність різних служб і спеціалізованих органів з метою виявлення, припинення та розкриття злочинних схем організованих злочинних груп, викриття їх лідерів. Основні аспекти групового методу розслідування охоплюють: спільну координацію дій, обмін інформацією для виявлення злочинних схем; планування та проведення спільних операцій, спрямованих на припинення діяльності організованих злочинних груп; експертну підтримку, залучення експертів із різних сфер, таких як фінанси, бухгалтерія, аудит, для проведення аналізу фінансових операцій та виявлення фінансових, бюджетних та інших кримінальних правопорушень; спільне використання ресурсів, технічних можливостей для забезпечення успішного розслідування, зокрема доступ до баз даних, аналітичних інструментів тощо.

Крім того, кожен учасник спільної слідчої групи є суб'єктом психологічного впливу, повинен мати правові та психологічні знання, організаційні й комунікативні вміння та навички роботи як усередині групи, так і поза її межами, під час виконання службових обов'язків. Доцільно в цьому контексті виокремити аналітичні (здатність встановлювати закономірності та знаходити шляхи виконання завдань), діагностичні (визначення рівня розвитку правової свідомості окремих осіб і колективу загалом), прогностичні (вибір методів, прийомів і засобів задля об'єктивізації процесу встановлення причин і внутрішніх механізмів конкретних діянь правопорушника, а також відповідальність прокурорів, слідчих щодо визнання необхідності залучення фахівців під час розслідування кримінального правопорушення), інформаційні (комунікаційність й обмін досвідом), конструктивні (визначення специфічних форм і методів роботи, з огляду на конкретну ситуацію), організаційні (встановлення різних форм взаємодії учасників кримінального провадження) вміння (Koshchynets, 2018; Chornous, & Vasiuta, 2022).

Отже, використання групового методу розслідування розглядуваної категорії кримінальних

¹ Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні і розслідуванні»: наказ МВС України від 7 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

² Там само.

правопорушень забезпечує координацію дій між слідчим органом досудового розслідування, оперативними підрозділами, іншими правоохоронними органами, а також іншими суб'єктами, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю.

Відмітна особливість використання непроцесуальних форм взаємодії слідчого органу досудового розслідування з оперативними підрозділами полягає в тому, що найчастіше її здійснюють під час розслідування багатоепізодних кримінальних правопорушень, тяжких чи особливо тяжких злочинів, про факт вчинення кримінального правопорушення стало відомо за результатами проведення оперативно-розшукових заходів.

На підставі аналізу результатів анкетування слідчих та оперативних працівників підрозділів Національної поліції України можна виокремити такі їх форми: спільне планування розслідування, обговорення та розроблення стратегії розслідування, визначення ролей та завдань кожного учасника; груповий аналіз матеріалів кримінального провадження, наявних доказів; проведення спільних консультацій між слідчим та оперативним працівником, обмін досвідом і порадами для вирішення проблемних питань; обмін інформацією і технічними засобами; узгодження та визначення основних напрямів розслідування для досягнення спільних завдань; надання оперативної інформації тощо.

Зазначені форми взаємодії можна згрупувати за такими напрямками діяльності: інформаційно-аналітична (взаємний обмін інформацією, у процесі якого оперативні працівники передають слідчим отриману під час здійснення своєї діяльності інформацію, яка може бути корисною для розслідування; спільний аналіз доказів і матеріалів кримінального провадження з метою об'єднання знань для ефективнішого аналізу й інтерпретації отриманих доказів, висунення слідчих версій); стратегічна (обговорення та розроблення стратегії розслідування, визначення ролей, завдань кожного учасника, розроблення тактичних планів для спільних операцій та заходів, визначення та узгодження основних напрямів розслідування для досягнення спільних завдань); техніко-криміналістична (спільне використання ресурсів, обмін технічними засобами; взаємна підтримка у використанні спеціальних технічних засобів та обладнання для ефективного розслідування; доступ до спільних баз даних і ресурсів для зручного обміну інформацією); консультативна (обмін досвідом та порадами для подолання конкретних складнощів у розслідуванні).

Слушною є думка О. Л. Дульського, Т. І. Лелюк (2023) про те, що неофіційна допомога може передбачати (але не обмежується цим) отримання інформації з реєстрів, перевірку інформації в поліцейських базах даних, важливість її полягає в тому, що здійснення

неформальних консультувань сприяє визначенню напрямку розслідування, а також потреб та обсягу надання офіційної допомоги. Крім того, усі відомості, отримані в процесі здійснення неформального співробітництва, не є доказом і не можуть бути використані надалі в досудовому розслідуванні чи судовому розгляді.

Крім того, у процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, у слідчих органів досудового розслідування постає необхідність взаємодії з іншими органами, серед завдань яких – боротьба з організованою злочинністю. Такими органами в межах їх компетенції є: підрозділи Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки, Національне антикорупційне бюро, АРМА тощо.

Зокрема, слідчі органів досудового розслідування спільно з іншими правоохоронними органами проводять комплексні заходи щодо виявлення, документування та затримання учасників організованих злочинних угруповань.

Тому процес взаємодії слідчого з іншими працівниками правоохоронних органів постає як часово-просторовий процес, що передбачає: 1) прийняття слідчим рішення про взаємодію з працівниками зазначених вище органів; 2) діяльність цих працівників щодо виконання рішення слідчого; 3) процесуальну й іншу діяльність слідчого, пов'язану з оцінкою доказової та орієнтуючої інформації, отриманої завдяки взаємодії, а також використання її під час розслідування (Piaskovskyi, 2015).

Також з метою ефективного розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, зокрема пов'язаних із протиправною їх діяльністю в економічній сфері, слідчі органів досудового розслідування взаємодіють із такими державними органами: Державна податкова служба України, Державна аудиторська служба України, Агентство з розшуку та менеджменту активів, Фонд державного майна, Державна служба фінансового моніторингу України тощо.

Взаємодія слідчого із зазначеними вище органами в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами, може відбуватися в таких формах: надіслання запитів на отримання інформації з баз даних, володільцями яких є такі органи; передача відомостей за фактами проведення перевірок у межах виконання контрольних функцій, які можуть містити ознаки вчинення кримінального правопорушення; проведення спільних заходів, спрямованих на боротьбу зі злочинними виявами організованих злочинних груп; отримання консультацій з питань, що стосуються розслідування зазначених категорій кримінальних правопорушень.

У межах розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, зокрема пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, привласненням, розтратою або заволодінням майном, слідчі органів досудового розслідування в межах взаємодії з Державною аудиторською службою можуть витребувати відомості, одержані в процесі проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель і моніторингу закупівлі.

Яскравим прикладом такої взаємодії є викриття організованої злочинної групи за фактом незаконного привласнення підрядниками коштів, виділених на будівництво лінії метрополітену в Києві, співробітниками Департаменту стратегічних розслідувань спільно з Головним слідчим управлінням, співробітниками Офісу Генерального прокурора та Державної податкової служби. Було встановлено, що в період з 2018-го до 2022 року між київським метрополітенем і підрядником було укладено договір на 5,9 млрд грн, який профінансовано на 4 млрд грн. Протягом цього періоду на рахунки підконтрольних підприємств як передоплату за будівельні роботи перераховано ще 530 млн грн, попри те, що ці підприємства не мали відповідних кваліфікованих працівників і власної спецтехніки. Спільними діями зазначених органів проведено 30 обшуків за адресами фігурантів, вилучено фінансово-господарську документацію, електронні носії інформації, що містять важливі для досудового розслідування відомості. Крім того, для запобігання подальшим сумнівним операціям з бюджетними коштами за ініціативою поліції Державна служба фінансового моніторингу України заблокувала 160 млн грн, які були на рахунках, задіяних у протиправній схемі підприємств. Досудове розслідування в кримінальному провадженні за ч. 5 ст. 191 (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем) КК України триває (Law enforcement officers...).

Крім того, слідчі в процесі проведення слідчих (розшукових) дій та негласних (слідчих) розшукових дій під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами, можуть залучати відповідних спеціалістів у сфері економіки, бухгалтерського обліку, аудиту, банківської справи, ревізорів. Відповідним спеціалістам поставлено завдання з: кваліфікованого застосування технічних засобів у виявленні речей і документів; встановлення характеру проведення господарських операцій; встановлення ознак підробки чи особливостей речей і документів; встановлення значення бухгалтерських документів; проведення попереднього дослідження документів з метою виявлення їхніх ознак і властивостей; відбирання бухгалтерських документів для проведення

експертизи; визначення необхідного експертного дослідження (Marushev, 2013).

Залучення слідчим широкого кола суб'єктів під час проведення процесуальних дій у процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, потребує встановлення психологічного контакту між усіма її учасниками. Важливість його встановлення також обумовлена необхідністю забезпечення безпеки всіх учасників процесуальної дії, що пов'язано з теперішніми умовами воєнного стану в нашій державі.

Задля виконання цього завдання необхідно застосувати систему тактичних прийомів (комбінацій, операцій) психологічного впливу, а також проаналізувати ситуацію, що склалася під час розслідування, оскільки психологічний вплив є джерелом формування тактичних прийомів, тактичні прийоми є носіями психологічного впливу (Chornous, 2020).

У криміналістичній науці виокремлюють низку тактичних прийомів, які застосовує слідчий у процесі розслідування кримінальних правопорушень, зокрема під час організації взаємодії між різними суб'єктами. У контексті нашого дослідження найприйнятнішою під час організації взаємодії в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, є класифікація тактичних прийомів, з огляду на спрямованість психологічного впливу осіб, які здійснюють кримінальне провадження: тактичні прийоми, спрямовані на дотримання слідчим, прокурором, суддею доцільної лінії поведінки в умовах певної ситуації; тактичні прийоми, спрямовані на управління проведенням процесуальної дії; тактичні прийоми, спрямовані на управління учасниками процесуальної дії як об'єктами тактичного впливу (Chornous, 2020).

Серед таких психологічних прийомів організації взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, можна визначити: встановлення довіри між слідчим і суб'єктами, яких він залучає; ефективне спілкування (уміння слухати, ставити запитання, виявляти емпатію та використовувати відповідний тон спілкування); Гнучкість й адаптивність у взаємодії з різними суб'єктами; робота над конфліктами (слідчий повинен уживати заходів для запобігання та врегулювання конфліктів, сприяючи пошуку компромісних рішень).

Сукупність таких психологічних прийомів на цьому не завершується, у кожному конкретному випадку залежить від характеру кримінального правопорушення, вчиненого організованою злочинною групою, суб'єктного складу, з яким слідчий взаємодіє в процесі проведення досудового розслідування, особливостей проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих

(розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів та інших процесуальних дій, а також негативних факторів воєнного стану.

Висновки

Слідчий у процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, повинен використовувати всі форми взаємодії, передбачені законом і відомчими нормативними актами, забезпечувати організацію такої взаємодії на постійній основі протягом усього періоду розслідування з моменту відкриття кримінального провадження. Така взаємодія забезпечує нейтралізацію протидії організованим злочинним групам органами досудового розслідування, дає змогу розробляти і реалізовувати тактичні операції, що випереджають дії членів організованих злочинних груп і сприяють їх виявленню.

Учасників суб'єктного складу, з якими слідчий організовує взаємодію під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, умовно можна розділити на такі групи:

1) оперативні підрозділи органів Національної поліції України, які безпосередньо уповноважені на здійснення оперативно-розшукових та інших заходів, пов'язаних із боротьбою з організованою злочинністю (Департамент стратегічних розслідувань, Департамент карного розшуку);

2) інші правоохоронні органи, до основних завдань яких належить боротьба з організованою злочинністю. Такими органами в межах їх компетенції є: підрозділи Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки, Національне антикорупційне бюро України;

3) органи виконавчої влади, які в межах окремих повноважень мають забезпечувати формування державної політики у сфері протидії організованій злочинності: Державна аудиторська служба України, Агентство з розшуку та менеджменту активів, Фонд державного майна, Державна служба фінансового моніторингу України тощо.

Правильно організована взаємодія на основі плану розслідування загалом і під час планування кожної процесуальної дії зокрема сприяє вмілому поєднанню слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, виявленню всіх злочинних зв'язків організованої злочинної групи, встановленню організаторів, проведенню заходів, пов'язаних з усуненням протидії розслідуванню з боку членів організованої злочинної групи, розшуку й відшкодуванню збитків, завданих державі.

Крім того, ефективність розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, з огляду на складність, потребує використання слідчим психологічних аспектів в організації ефективної взаємодії з усіма учасниками процесу. Психологічний аспект взаємодії полягає у створенні сприятливих умов для ефективного співробітництва між уповноваженими суб'єктами, налагодження належного рівня комунікації, яка полягає в чіткому та відкритому обміні інформацією, шляхом використання прийомів психологічного впливу. Психологічний аспект у цьому контексті стає ключовим, оскільки від його розуміння та застосування залежать якість розслідування, збір доказів, виявлення та затримання учасників організованої злочинної групи, їх лідера.

References

- [1] Antoniuk, O.V. (2016). Separate aspects of the interaction of investigative and operative units during the investigation of hooliganism committed with the use of firearms or cold weapons or other objects specially adapted or prepared in advance for inflicting bodily harm. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 6, 122-129.
- [2] Boiko, O.P. (2018). *Interaction of investigators with criminal investigation units during pre-trial proceedings* (Doctoral thesis, Dnipro, Ukraine).
- [3] Chaplynskyi, K.O. (2022). Coordination of the interaction of investigative and operative units of the National Police of Ukraine during the investigation of criminal offenses in wartime conditions. *Scientific Bulletin of the National Academy of Sciences*, 2, 89-95. doi: 10.31733/2078-3566-2022-6-89-95.
- [4] Chornous, Yu.M. (2020). Kryminalistychnе zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia: rivni, napriamy ta formy realizatsii. *Forensics and forensic examination*, 65, 40-51. doi: 10.33994/kndise.2020.65.04.
- [5] Chornous, Yu.M. (2020). Psychological foundations of the implementation of tactical techniques. *Legal psychology*, 1(26), 13-21. doi: 10.33270/03202601.13.
- [6] Chornous, Yu.M., & Vasiuta, Yu.V. (2022). Psychological and organizational and tactical characteristics of the activity of joint investigative teams during the investigation of criminal offenses. *Legal psychology*, 2(31), 113-121. doi: 10.33270/03223102.113.
- [7] Danyliak, A.V. (2018). *Peculiarities of interaction during the investigation of economic crimes committed by organized groups* (Doctoral thesis, Kharkiv, Ukraine).

- [8] Dul'skyi, O., Leliuk, T., Luhovyi, V., Melnyk, M., & Morgun, I. (2023). International cooperation when collecting evidence in the investigation of transnational organized crime: challenges and opportunities. *Amazonia Investiga*, 12(70), 88-101. doi: 10.34069/AI/2023.70.10.8.
- [9] Finaheiev, V.O. (2016). Interaction of operational divisions with bank security services in combating fraud in the crediting sphere. *Legal journal of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 252-264.
- [10] Koshchynets, V.V.(2018). *Special psychological knowledge in the jurisdictional process*. M.V. Kostytskyi (Eds.). Kyiv: Maslakov.
- [11] Law enforcement officers exposed the mechanism of misappropriation of budget funds allocated for the construction of the Kyiv metro line. (n.d.). Retrieved from <https://interfax.com.ua/news/general/880315.html>.
- [12] Marushev, A.D. (2013). Tactical tasks of interaction between an investigator and a specialist economist. *Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin*, 1082(16), 261-263.
- [13] Obal, O.O. (2019). The investigative-operational group as the optimal organizational and legal form of interaction of the investigator with operative units in the investigation of economic crimes. *Carpathian Legal Gazette*, 2, 121-129. doi: 10.32837/pyuv.v0i2(27).217.
- [14] Patyk, A.A. (2010). The principles of interaction of investigative and investigative units during the disclosure and investigation of property crimes. *Scientific Bulletin of Kyiv National University of Internal Affairs*, 3(70), 241-248.
- [15] Pavlenko, S.O. (2022). *Basics of operational and investigative tactics*. Kyiv: Liudmyla.
- [16] Pavlichenko, Ye.V., & Pryvydentsev, O.H. (2021). Interaction of the investigator and operative units during the pre-trial investigation. *Actual problems of domestic jurisprudence*, 4, 94-98. doi: 10.15421/392187.
- [17] Piaskovskiy, V.V. (2015). Procedural forms of interaction between investigators and other law enforcement officers during the investigation of violent crimes committed against minors. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 2, 249-260.
- [18] Poliakh, A.M. (2015). Actual problems of procedural forms of interaction between the investigator and operative units. *Lawyer of Ukraine*, 3-4, 90-96.
- [19] Sevruk ,V.H. (2021) Theoretical foundations of interactions of law enforcement agencies during countermeasures against crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis. *ScienceRise*, 2(16), 39-47. doi: 10.15587/2523-4153.2021.234675.
- [20] Sevruk, V.H. (2022) *Combating crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis: theory and practice*. Kyiv: Lidmyla.
- [21] Shepitko, V.Yu. (2001). Criminalistics. *Encyclopedic dictionary (Ukrainian-Russian and Russian-Ukrainian)*. V.Ya. Tatsii (Eds.). Kharkiv: Pravo.
- [22] Sichkovska, I.V. (2020). Peculiarities of the interaction of the investigator with operatives at the initial stage of the pre-trial investigation of sexual murders. *Legal scientific electronic journal*, 4, 336-339. doi: 10.32782/2524-0374/2020-4/81.
- [23] Topchii, V.V., & Horbachevskiy, V.Ya. (2013). Interaction of law enforcement agencies in preventing transnational organized crime in Ukraine. *Fight against organized crime and corruption (theory and practice)*, 4, 121-129.
- [24] Yakovliev, O. (2017). Interaction of the investigator with operative units during investigative (search) actions. *Scientific journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*, 1(13), 217-224.
- [25] Yukhno, O.O. (2012). Certain aspects of interaction between investigators and others subdivisions of internal affairs bodies during the investigation of crimes. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 2(57), 212-221.

Список використаних джерел

- [1] Антонюк О. В. Окремі аспекти взаємодії слідчих та оперативних підрозділів при розслідуванні хуліганства, вчиненого із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6. С. 122–129.
- [2] Бойко О. П. Взаємодія слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Дніпро, 2018. 26 с.
- [3] Чаплинський К. О. Координація взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного часу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвип. № 2 С. 89–95. doi: 10.31733/2078-3566-2022-6-89-95.
- [4] Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення кримінального провадження: рівні, напрями та форми реалізації. *Криміналістика і судова експертиза*. 2020. Вип. 65. С. 40–51. doi: 10.33994/kndise.2020.65.04.

- [5] Черноус Ю. М. Психологічні основи реалізації тактичних прийомів. *Юридична психологія*. 2020. № 1 (26). С. 13–21. doi: 10.33270/03202601.13.
 - [6] Черноус Ю. М., Васюта Ю. В. Психологічна й організаційно-тактична характеристика діяльності спільних слідчих груп під час розслідування кримінальних правопорушень. *Юридична психологія*. 2022. № 2 (31). С. 113–121. doi: 10.33270/03223102.113.
 - [7] Даниляк А. В. Особливості взаємодії під час розслідування економічних злочинів, вчинених організованими групами : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. 26 с.
 - [8] Dulyski O., Leliuk T., Luhovyi V., Melnyk M., Morgun I. International cooperation when collecting evidence in the investigation of transnational organized crime: challenges and opportunities. *Amazonia Investiga*. 2023. № 12(70). P. 88–101. doi: 10.34069/AI/2023.70.10.8.
 - [9] Фінагеев В. О. Взаємодія оперативних підрозділів зі службами банківської безпеки у протидії шахрайству в сфері кредитування. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 252–264.
 - [10] Кощинець В. В. Спеціальне психологічне пізнання в юрисдикційному процесі : монографія / наук. ред. М. В. Костицький. Київ : Маслаков, 2018. 282 с.
 - [11] Правоохоронці викрили механізм привласнення бюджетних коштів, виділених на будівництво лінії київського метро. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/880315.html>.
 - [12] Марушев А. Д. Тактичні задачі взаємодії слідчого з спеціалістом-економістом. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1082. Вип. 16. С. 261–263. (Серія «Право»).
 - [13] Обаль О. О. Слідчо-оперативна група як оптимальна організаційно-правова форма взаємодії слідчого з оперативними підрозділами при розслідуванні економічних злочинів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2. С. 121–129. doi: 10.32837/руув.v0i2(27).217.
 - [14] Патик А. А. Засади взаємодії слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті й розслідуванні майнових злочинів. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3 (70). С. 241–248.
 - [15] Павленко С. О. Основи оперативно-розшукової тактики : монографія. Київ : Людмила, 2022. 623 с.
 - [16] Павліченко Є. В., Привиденцев О. Г. Взаємодія слідчого та оперативних підрозділів під час проведення досудового розслідування. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 4. С. 94–98. doi: 10.15421/392187.
 - [17] Пясковський В. В. Процесуальні форми взаємодії слідчих з іншими співробітниками правоохоронних органів під час розслідування насильницьких злочинів, учинених щодо неповнолітніх. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 249–260.
 - [18] Полях А. М. Актуальні проблеми процесуальних форм взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами. *Юрист України*. 2015. № 3–4. С. 90–96.
 - [19] Севрук В. Г. Теоретичні засади взаємодії правоохоронних органів під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *ScienceRise*. 2021. № 2 (16). С. 39–47. doi: 10.15587/2523-4153.2021.234675.
 - [20] Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика : монографія. Київ : Людмила, 2022. 1092 с.
 - [21] Шепітько В. Ю. Криміналістика. *Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / за ред. В. Я. Тація*. Харків : Право, 2001. 560 с.
 - [22] Січковська І. В. Особливості взаємодії слідчого з оперативними працівниками на початковому етапі досудового розслідування сексуальних убивств. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 336–339. doi: 10.32782/2524-0374/2020-4/81.
 - [23] Топчій В. В., Горбачевський В. Я. Взаємодія правоохоронних органів у запобіганні транснаціональній організованій злочинності в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 4. С. 121–129.
 - [24] Яковлев О. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (13). С. 217–224.
 - [25] Юхно О. О. Окремі аспекти взаємодії слідчих та інших підрозділів органів внутрішніх справ під час розслідування злочинів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2 (57). С. 212–221.
-

Interaction during the Investigation of Criminal Offenses Committed by Organized Criminal Groups under The Conditions of Martial Law: Organizational-Tactical and Psychological Aspects

SYNOVERSKYI Andrii

Postgraduate Student of the Department of Criminalistics and Forensic Medicine
of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6092-855>;

SKRYNYK Myroslava

Senior Lecturer of the Department of Legal Linguistics of the National Academy
of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9891-2371>

Abstract. The article examines the issue of cooperation during the investigation of criminal offenses committed by organized criminal groups under martial law, in particular its organizational, tactical and psychological aspects. The purpose of the article is to study the organizational, tactical and psychological features of interaction during the investigation of criminal offenses committed by organized criminal groups under martial law. The empirical basis of the research was the results of the questionnaire of the investigative bodies of the pre-trial investigation. The content of the coverage of the issue of the organization of interaction during the investigation of criminal offenses committed by organized criminal groups in the conditions of martial law has been formed, through the coverage of its legal, organizational-management, tactical-forensic and psychological aspects. Several groups of regulatory and legal sources, which make up the legal basis of interaction in the context of the investigation of criminal offenses committed by organized criminal groups under martial law, are analyzed. It was established that the current legislation needs to be improved in terms of the normative definition of the concept of "interaction". It was determined that the main forms of interaction of the investigator with other law enforcement agencies are procedural (formal) regulated by the criminal procedural law and non-procedural (informal) forms. The main problems that arise between the investigator and operatives during the interaction during the investigation of criminal offenses committed by organized criminal groups under martial law are highlighted, and ways to solve them are proposed. The classification of other subjects with whom the investigator organizes interaction during the investigation of criminal offenses committed by organized criminal groups under martial law has been carried out. Psychological methods of organizing interaction during the investigation of such criminal offenses are singled out, including: establishing trust between the investigator and the subjects he involves; effective communication (the ability to listen, ask questions, show empathy and use the appropriate tone of communication); Flexibility and adaptability in interaction with various subjects; work on conflicts (the investigator must take measures to prevent and resolve conflicts, promote the search for compromise solutions).

Keywords: investigation method; interaction; organized criminal groups; investigator; operational units; tactical techniques; psychological techniques; martial law.